

Vážení přátelé včelaři.

Když jsem na konci března prohlédl zběžně včelstva, překvapilo mě, že jsem téměř vůbec nenašel mladý plod a jen sporadicky jsem našel několik buněk vyvíjejícího plodu. Inu byl to důsledek poměrně dlouhé části března se studeným počasím. Nicméně nastalo již v té době oteplení a tak jsem přemýšlel jak včelám pomoci. Včelstva jsem měl zateplená, měla přístup k vodě, netrpěla nedostatkem glycidových zásob a měla již i zásobu čerstvého pylu. Proto jsem se rozhodl pro jejich podněcovací příkrmení. Mám k tomu účelu vytvořenou zásobu medu s víčky z loňského medobraní v krabičkách od některých potravin, např. jedlých tuků. Krabičky pak postačí jen obrátit dnem vzhůru a položit je na horní loučky pod zateplivku.

Potěšitelné bylo, že jsem již zhruba po dvou týdnech teplejšího počasí našel tři až pět plodových plástů z valné části zavíčkovaných. Tím tak včelstva z valné části vyrovnala zpoždění v rozvoji a vytvořila předpoklad, že do plné jarní snůšky vstoupí v plné kondici.

Co teď dále? Nemělo by nás překvapit, že v průběhu dubna dochází ve včelstvech k úbytku včel v důsledku dožívání zimní generace, tento úbytek ještě není plně nahrazen novými mladuškami. My včelaři bychom v této době neměli dopustit, aby včelstva i při dubnových výkyvech počasí jakýmkoli způsobem strádala. Stále platí zajistit jim teplo, vzduch, dostatek potravy, usnadnit jim přístup k vodě a zbytečně je nerušit. I v dubnu včelám prospěje, byť nevelké, ale častější podněcovací příkrmení, a to do té doby, dokud nenajdou dostatek nektaru v přírodě. Letos to platí tím spíše, že dochází k značným výkyvům počasí, a nástup plného jara se opoždí.

Nám včelařům nezbyvá nic jiného než pozorně sledovat vývoj v přírodě, abychom nepromeškali rozkvet třešní. Ten je pro nás totiž znamením, které nám signalizuje začátek stavební aktivity ve včelstvech. Třešeň je totiž rostlinou, která ze všech ovocných dřevin dává největší hojnost nektaru i pylu. Mladuškám ve včelstvech, které dospěly do stadia stavěček nic nebrání v plném aktivování voskových žláz. Ve včelstvech tak začíná období stavební aktivity, kterou je nutno plně využít. K tomu do včelstev do těsného sousedství plodového tělesa vložíme první mezistěny. Zvolíme k tomu den s příznivým počasím a jakmile včely tuto mezistěnu vystaví, okamžitě jim nabídneme další mezistěnu nejlépe z druhé strany plodového tělesa a z té opačné strany nejlépe stavební rámeček. Tím rozumíme úlový rámeček, nejlépe nezadrátkovaný, s úzkým proužkem mezistěny nataveným na spodní stranu horní loučky. Na ní včely vystaví čerstvý plást s převahou trubčích buněk a matka do nich ochotně naklade vajíčka, neboť trubců je ve včelstvech v tomto jarním období zvláště potřeba. Pro nás včelaře se pak nabízí jako velmi účinné opatření ke tlumení varroázy trubčí plod před jeho vylihnutím vyříznout a vytavit vosk. Tím sice ze včelstva odčerpáme přibližně třetinu trubců, kterou včelstvo snadno oželí, ale zlikvidovali jsme s trubci i roztoče varroa. Do trubčích buněk totiž samičky roztočů kladou svoje vajíčka zvláště ochotně, protože buňky jsou větší, a hlavně plod se v nich vyvíjí o tři dny déle než v dělničích buňkách, takže čerstvé samičky roztočů z trubčích buněk jsou již oplozeny a připraveny okamžitě klást vajíčka do dalších buněk v plástu.

Ještě snad poznámku. Někteří včelaři se mylně domnívají, že tím, že nenechají včelstva stavět nové dílo, získají více medu. Jde o mylnou představu. Oni totiž nejsou schopni zastavit přirozenou aktivitu včel k tvorbě vosku. Pokud ale včely nejsou schopny čerstvý vosk uplatnit ke stavbě díla, vynesou voskové šupinky bez užitku z úlu jako odpad. Včelaři se připraví o možnost získat vosk a medu jim nepřibude. Platí zásada, že bychom každoročně měli v úlech obnovit alespoň jednu třetinu díla. Je to jedno z důležitých hygienických opatření, jde hlavně o to, že se ve starých plástech hromadí bakterie a jiné patogeny, které zvyšují infekční tlak na včelstva. Naplňování této zásady by také pomohlo zmírnit akutní nedostatek včelího vosku.

Vraťme se k opatřením směřujícím k jarnímu rozvoji včelstev. S tím, jak včely nacházejí stále více potravy v přírodě, je nutno pokračovat v rozšiřování možností pro kladení vajíček, nejlépe přidáváním mezistěn. Do té doby, než propukne plná jarní snůška bychom měli zachovávat plodová tělesa bez narušení, mezistěny přidáváme těsně vedle. Teprve dosáhne-li rozvoj včelstev té míry, že by se v úlech nenacházel dostatek prostoru, kde by matka mohla uplatňovat svoji aktivitu

v kladení a hrozilo by nebezpečí vyvolání rojové nálady, pak je důvod vkládat mezistěny mezi plodové plásty. To je již součástí protirojových opatření. Rada včelařů včelaři s plodištěm ve více nástavcích. V předjaří jsme k usnadnění rozvoje včelstev provedli v úlech, u nichž bylo plodové těleso ve spodním nástavku záměnu nástavků tak, aby plodové těleso bylo nahoře blíže teplu. S jarním rozvojem včelstev je prospěšné opětovně nástavky zaměnit. Plodové těleso se tak ocitne ve spodní části plodiště a my včelaři otevřeme velký prostor k rozvoji včelstva v horní části plodiště. Tam je vhodné přesunout plodový plást do středu a k němu pak přidávat mezistěny a stavební rámkové. Včelaři, kteří včelaři s polonástavky, k tomu mají svoje zvláštní metodiky.

S blížícím se koncem dubna se přibližuje příchod pravé jarní snůšky. V některých letech to bývá snůška hlavní a někde i jediná. Proto jsme tak usilovali, aby včelstva k ní byla připravena v plné kondici. Měli bychom do jejího začátku také mít nasazeny medníky. Na druhé straně však bychom jejich přidání neměli uspěchat. Stále ještě je potřeba pamatovat na to, že včelstva ke svému jarnímu rozvoji musí hospodařit s teplem a my včelaři bychom jim přitom měli pomáhat. Před přidáním medníku si musíme uvědomit, že tímto počinem zvětšíme vnitřní objem úlu až o jednu třetinu. Proto vyčkejme na dobu, kdy včely budou schopny dílo v něm obsednout a uvnitř udržet optimální teplotu. Nemusíme vždy přidat celý nástavek. Je možno vnitřek v nástavku omezit tepelnou přepážkou s překrytím horních louček plodiště, nad nimiž dosud nejsou zavěšeny plásty v medníku a i tento překrytí zateplit. Takto ponechaný volný prostor v medníku pak budeme postupně vyplňovat mednými plásty převěšenými z plodiště a na jejich místo budeme vkládat mezistěny. Jarní rozvoj včelstev však bývá někdy tak překotný, že se v úlu nedostává volného prostoru pro mladý plod a s tím se v úlu projeví rojová nálada.

Jen stručně několik vět k tomu, jak rojové náladě předcházet. Poměrně jednoduchou a přitom účinnou cestou je využití přeletáku. Při jeho využití provedeme záměnu včelstva s rizikem rojové nálady se slabším včelstvem na včelnici nebo včelíně. Je dobře, když si při tomto manévru s úly včelaři vzájemně vypomohou. Využijeme přitom toho, že včely ze silného včelstva, které jsou zalétané na svoje místo při záměně posílí nově přesunutému včelstvu slabší a úbytek včel v silném včelstvu omezí riziko vyrojení včelstva. Druhou cestou k omezení rojové nálady je pořízení oddělků. Přitom do plemenáče nebo prázdného úlu přesuneme nejlépe dva plásty se zavíčkovaným plodem před líhnutím, přidáme jeden plást se zásobami, nejlépe se sladinou i pylem a přidáním zemlové souše, nebo mezistěny. K takto vytvořenému základu musíme doplnit dostatek mladých včel tak, aby byly obsednuty všechny plásty. Nakonec už jen zbývá přidat zralý matečník nebo matku. Takto vytvořený oddělek přesuneme dostatečně daleko, aby nehrozilo, že se včely z něj vrátí do mateřských úlů. Na začátku května může být problémem, kde vzít matečník či matku. Řešením může být vložení plástu s čerstvým nezavíčkovaným plodem v němž včely najdou mladou larvičku, vystaví matečník a v něm vychovají mladou matku. Nově vytvořený oddělek je potřeba většinou krmit medocukrovým těstem. Oddělek je nutno sledovat, vylíhlou mladou matku včas označit a oddělek včas využít k vytvoření nového včelstva. Podrobněji se budeme věnovat vytváření oddělků v příštím povídání.

Jen krátkou poznámku k mateří mřížce. Je možno dobře včelařit s mateří mřížkou stejně jako bez ní. Oba způsoby mají své přednosti a nedostatky. Záleží jen na včelaři, jak se rozhodne. Pokud mřížku využije, musí bedlivěji hlídat včelstva před rojovou náladou. Naopak, pokud bude včelařit bez mřížky, musí se smířit s tím, že matka může hledat prostor pro kladení vajíček i v nejvyšším patře úlu, kde včelař bude očekávat, že najde med.

Rada včelařů bude pravděpodobně projevovat v průběhu roku zájem o matečníky, mladé matky nebo i o oddělky. V naší organizaci je několik včelařů, kteří se chovu matek a oddělků věnují a pravděpodobně s tím budou počítat i v letošním roce. Naše ZO k tomu napomáhá v posledních letech i nákupem inseminovaných matek. Ty byly pro chovatelské využití svěřeny příteli Brzicovi. On také počítá s tím, že požadavky chovatelů na mladý chovný materiál bude uspokojovat.

S požadavky se proto obraťte na něj nebo na přítele Folka, který je předá dále. (Tel. čísla : Brzica 733 794 181, Folk 604 951 057). Pochopitelně výsledek chovu mladého materiálu dopředu nelze nikdy zcela zaručit. Na druhé straně objednávky je potřeba chápat jako závazné a se zárukou odebrat. Počasí je letos oproti loňsku zpožděné přibližně o 2 týdny, což bude

mít samozřejmě vliv i na začátek chovné sezóny. Ještě jednu poznámku mi dovolu. Všichni víme, že vstupy do chovu včel cenově stále narůstají. I matečnický, mladé matky a oddělky mají svoji hodnotu a také cenu. O cenových relacích je možno se dočíst v inzertní příloze časopisu Včelařství. Uvnitř ZO se asi ceny nebudou blížit k těm horním hranicím, ale vždy půjde o cenu stanovenou vzájemnou dohodou.

Přeji pevné zdraví včelařům i jejich včelám a k tomu hodně včelařských úspěchů.

19. dubna 2021

O. Koubek